

Sygn. akt II USK 681/21

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania S. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 lutego 2023 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 3 lipca 2020 r., sygn. akt III AUa 662/18,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Warszawie na rzecz S. M. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 3 lipca 2020 r. oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 22 marca 2018 r., którym zmieniono decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Warszawie z dnia 6 lutego 2015 r. w ten sposób, że przyznano S. M. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 1 listopada 2014 r., nie stwierdzając odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej dla wydania decyzji.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej organ rentowy, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, podniósł zarzut naruszenia prawa materialnego, przez błędną wykładnię art. 32 ust. 1, ust. 1a w związku art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 2 ust. 1 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, polegającego na błędnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że wnioskodawca spełnia warunki do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, w tym warunek 15 lat pracy w warunkach szczególnych, po uwzględnieniu okresów niezdolności do pracy przypadających po dniu 14 listopada 1991 r., za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Ponadto podniesiono zarzut naruszeniu przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, to jest: art. 217 § 3, art. 231, art. 233 § 1, art. 316 § 1, art. 328 § 2, art. 382 i art. 391 k.p.c. wskutek niedokonania wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, przyjęcia za własne ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego jako dostatecznie wyjaśnionych okoliczności spornych oraz nieustosunkowania się do całości materiału dowodowego i uznaniu okresu pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych w wymiarze co najmniej 15 lat i 13 dni w sytuacji, gdy faktyczny okres takiej pracy wynosi jedynie 14 lat, 11 miesięcy i 8 dni.

Ze wskazaniem o powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, przez oddalenie odwołania od zaskarżonej decyzji.

We wniosku o przyjęci skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy wskazał na jej oczywistą zasadność, argumentując, że wnioskodawca nie spełnia warunku 15 lat pracy w warunkach szczególnych uprawniającego go do wcześniejszej emerytury w oparciu o art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej. Według skarżącego, Sąd Apelacyjny błędnie ustalił staż pracy odwołującego się w warunkach szczególnych w wysokości 15 lat i 13 dni, gdy w rzeczywistości wynosi on 14 lat, 11 miesięcy i 8 dni. Wnioskodawca nie spełnia

zatem warunku 15 lat pracy w warunkach szczególnych, uprawniającego do wcześniejszej emerytury w oparciu o art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy emerytalnej. Nie podlega bowiem zaliczeniu do stażu pracy w szczególnych warunkach okres niezdolności do pracy, gdy praca w warunkach szczególnych nie jest w ogóle wykonywana. Od dnia 1 lipca 2004 r. obowiązuje w ustawie emerytalnej art. 32 ust. 1a pkt 1, zgodnie z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie (chorobowe) lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Ustawą z dnia 17 października 1991 r. katalogi okresów zatrudnienia, równorzędnych i zaliczanych zastąpiono katalogami okresów składkowych i nieskładkowych. Wobec tego, że w dniu 1 stycznia 1999 r. obowiązywały przepisy uniemożliwiające wliczenie okresów pobierania zasiłków do stażu pracy szczególnej, staż tej pracy niezbędny do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej należy oceniać według wyżej wymienionych zasad, co oznacza konieczność odliczenia wymienionych okresów ze stażu pracy szczególnej, niezbędnego do nabycia prawa do emerytury przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołujący się wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania; ewentualnie wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze

skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, strona wnosząca ten nadzwyczajny środek zaskarżenia powinna sformułować wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego

2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Zdaniem organu rentowego, oczywista zasadność skargi kasacyjnej jest konsekwencją kwalifikowanego naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy emerytalnej, przez uwzględnienie do stażu pracy w szczególnych warunkach, uprawniającego do wcześniejszej emerytury, okresów niezdolności wnioskodawcy do pracy. Rzecz sprowadza się do wyjaśnienia, czy okresy niezdolności do pracy (zwolnienia lekarskie) mają wpływ na staż pracy w szczególnych warunkach. Zdaniem skarżącego, tej możliwości sprzeciwia się art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 1983 r., gdyż chodzi tylko o faktycznie przepracowane (stałe i w pełnym wymiarze) okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Zaprezentowana przez organ rentowy wykładnia nie jest trafna. W odniesieniu do art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej istnieje ukształtowana linia orzecznicza Sądu Najwyższego, która w sposób klarowny wyjaśnia sporny mechanizm interpretacyjny, odwołując się do koncepcji ochrony praw nabytych. Problem ten zarysował się w związku z późniejszymi zmianami wprowadzonymi do art. 32 ustawy emerytalnej, określającego warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, na skutek dodania do art. 32 przepisu ust. 1a, co uczyniono ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), która weszła w życie z dniem 1 lipca 2004 r. W przepisie tym postanowiono, że przy ustalaniu takich okresów zatrudnienia nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik po dniu 14 listopada 1991 r. otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa (art. 32 ust. 1a pkt 1), zatem wyłączeniu ulegają tylko okresy niezdolności do pracy

z powodu choroby i macierzyństwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2020 r., III UK 53/19, LEX nr 3080571).

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy emerytalnej okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 r. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 kwietnia 2010 r., OSNP 2011 nr 19-20, poz. 260; z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11, LEX nr 989126; z dnia 18 maja 2012 r., III UK 99/11, LEX nr 1227193 i orzeczenia w nich powołane). W przywołanych wyrokach Sąd Najwyższy podkreślił, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, a funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy emerytalnej wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach przed dniem 1 stycznia 1999 r. W przepisie tym ustawodawca utrwalił sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego oraz zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym; przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego, przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć, przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Inaczej mówiąc, jeśli ubezpieczony na dzień wejścia w życie ustawy emerytalnej posiadał wymagany do uzyskania prawa do emerytury w wieku obniżonym ogólny staż ubezpieczeniowy oraz wymagany okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a nie spełniał jedynie warunku wieku, to okres pracy w warunkach szczególnych musi być rozumiany w sposób, w jaki był ukształtowany przed wprowadzeniem ust. 1a pkt 1 do treści art. 32 ustawy emerytalnej (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 27 listopada 2003 r., OSNP 2004 nr 5, poz. 87), gdyż wymaga tego zasada ochrony ekspektatywy prawa do emerytury.

Trzeba zatem przypomnieć, że Sąd Apelacyjny oceniając prawo wnioskodawcy do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, uznał, iż odwołujący się udowodnił, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał przed dniem 1 stycznia 1999 r. pracę w szczególnych warunkach w wymiarze ponad 15 lat, a dokładnie 15 lat i 13 dni. Niesporne jest, że na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymował się on okresami składkowymi i nieskładkowymi w wymiarze ponad 25 lat i nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego. Wiek emerytalny 60 lat osiągnął w dniu 16 sierpnia 2011 r., a wniosek o emeryturę złożył w dniu 18 listopada 2014 r. Wszystkie przesłanki nabycia prawa do świadczenia zostały zatem spełnione z dniem 1 listopada 2014 r. W konsekwencji, wnioskodawca od tego dnia nabył prawo do emerytury z mocy art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i w związku z § 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Zaskarżony wyrok jest zgodny z utrwaloną linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, co czyni bezpodstawnym zarzut kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego przy jego ferowaniu. Sąd drugiej instancji dokonał prawidłowej subsumcji powołanych przepisów do ustalonego stanu faktycznego, przyjmując, że wnioskodawca spełnił wszystkie przesłanki konieczne do uzyskania prawa do emerytury, o których stanowi z art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach. Subiektywne przekonanie skarżącego o słuszności swoich racji jest niewystarczające dla wykazania tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jaką jest jej oczywista zasadność, ponieważ pojęcie to mieści się w sferze obiektywnej i łączy się z powinnością wskazania zarówno przepisów, które zostały naruszone, jak i takiego ich naruszenia, które będzie zauważalne bez wgłębiania się w tekst przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w punkcie 1 postanowienia. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto zgodnie z art. 398²¹ w związku z art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10

ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r.
w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

r.g.

[ł.n]